

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9

ÜNİTE	**BİYOGRAFİ / OTOBİYOGRAFİ**
KONU	- Biyografi - Otobiyografi - Tezkire - Fiiller

DERSLER CEPTE 7. SAYI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 9. SINIF

ISBN 978-975-11-6636-4

Genel Yayın Yönetmeni
Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü
Dr. Yasin ELÇİ

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yazar Ekibi
Gül GÜNDOĞDU, Öğretmen
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK, Öğretmen
Banu İLHAN, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen
Fadime AYDINTÜRK, Öğretmen
Mustafa ÖZDAMAR, Öğretmen
Nedret YILDIZHAN, Öğretmen
Orhan GÖZÜBÜYÜK, Öğretmen
Safiye YILMAZ, Öğretmen
Sündüs ÇANKAYA, Öğretmen

Dizgi - Tasarım Ekibi
Çağlayan Volkan YILDIZ, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

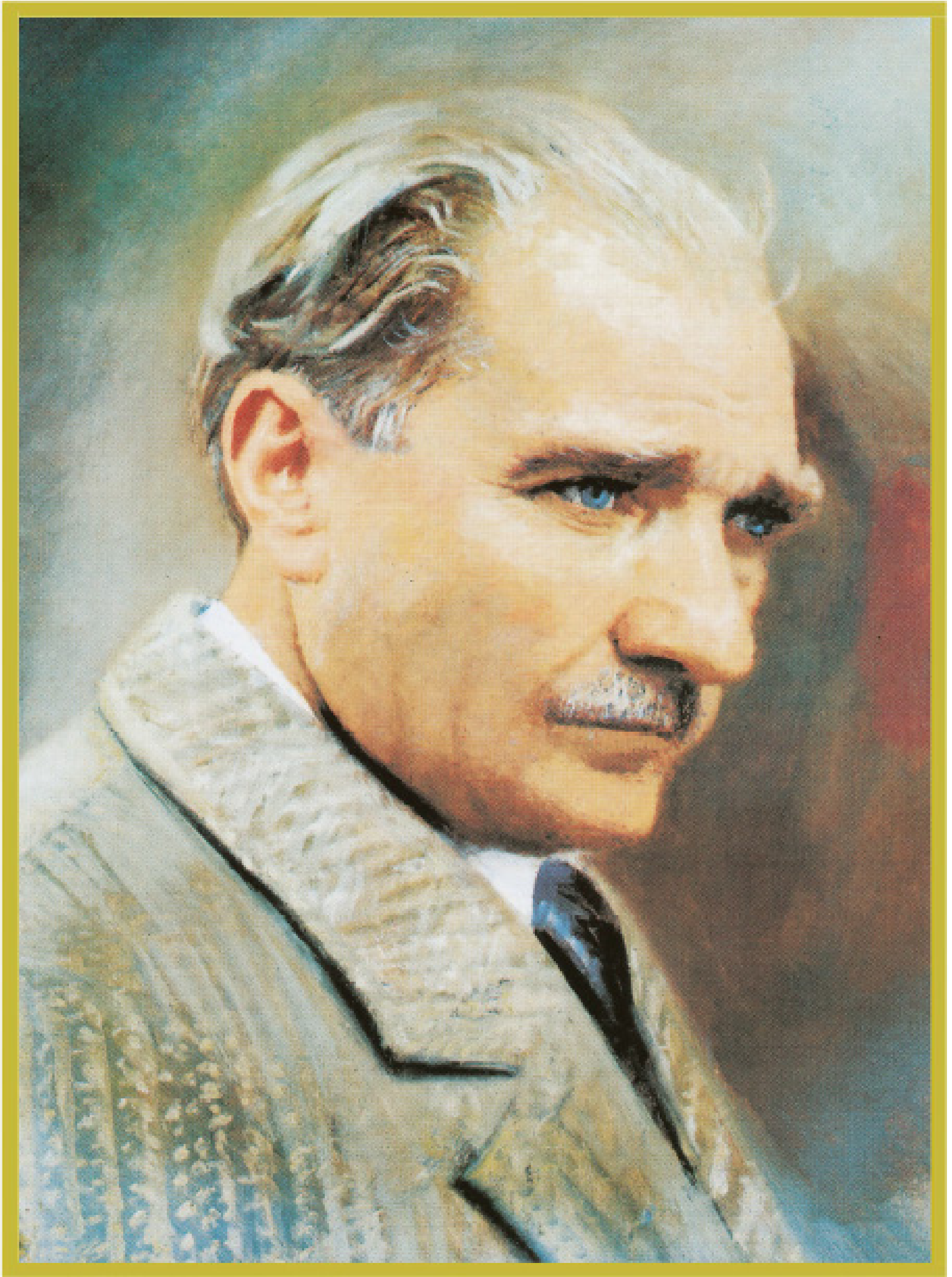
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan Dersler Cepte fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken Dersler Cepte fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında “Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım” gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardımcıkaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan Dersler Cepte fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü

Neler Öğreneceğiz?

- Biyografi
- Otobiyografi
- Tezkire
- Fiiller

Bu sayıda öğretici metin türlerinden biyografi, otobiyografi, tezkire hakkında bilgilere ve bu türlerle yazılmış eser adlarına ulaşabilirsiniz. Monografi, öz geçmiş / CV, hâl tercümesi, portreyle ilgili kısa bilgileri de bu sayıda bulabilirsiniz. Dil bilgisi konusunda fiillerin anlamı, fiillerin çekimi ve fiillerde anlam kayması ile ilgili bilgilere ve sorulara, yazım kuralları ve noktalama işaretleriyle ilgili sorulara da bu sayıda yer verilmiştir.

TYT TÜRKÇE SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 TYT	2019 TYT	2020 TYT	2021 TYT	2022 TYT	TOPLAM SORU SAYISI
9. SINIF	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR MASAL-FABL ROMAN TİYATRO BİYOGRAFİ-OTOBİYOGRAFİ MEKTUP-E-POSTA GÜNLÜK-BLOG	SÖZCÜK TÜRLERİ	-	4	-	1	1	6
		YAZIM KURALLARI	2	2	2	2	2	10
		NOKTALAMA İŞARETLERİ	2	2	2	2	2	10
		SES OLAYLARI	1	1	-	1	-	3
		SÖZCÜKTE YAPI	2	2	1	-	1	6
								36

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 AYT	2019 AYT	2020 AYT	2021 AYT	2022 AYT	TOPLAM SORU SAYISI
9. SINIF	GİRİŞ	EDEBİYAT	-	-	-	-	-	-
		EDEBİYAT VE BİLİM	-	-	-	-	-	-
		EDEBİYATIN GÜZEL SANATLARLA İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	-
		METİNLERİN SINIFLANDIRILMASI	-	-	-	-	-	-
	HİKÂYE	HİKÂYE	-	1	-	-	-	1
		HİKÂYE TÜRLERİ	-	-	-	1	-	1
		ANLATIM BİÇİMLERİ	-	-	-	-	-	-
		ANLATIM TEKNİKLERİ	-	1	1	-	-	2
	ŞİİR	ŞİİR BİLGİSİ	3	4	2	3	1	13
	MASAL-FABL	MASAL	-	1	-	1	-	2
		FABL	-	-	-	-	-	-
	ROMAN	ROMAN	-	-	-	-	-	-
		ROMANIN YAPI UNSURLARI	-	-	-	-	-	-
		ROMANIN HİKÂYEDEN AYRILAN YÖNLERİ	-	-	-	-	-	-
		ANLATIM TEKNİKLERİ	-	-	-	-	-	-
	TİYATRO	TİYATRO	-	-	-	-	-	-
		TİYATRONUN YAPI UNSURLARI	-	-	-	-	-	-
		TEMEL TİYATRONUN TERİMLERİ	-	-	-	-	-	-
	BİYOGRAFİ-OTOBİYOGRAFİ	BİYOGRAFİ	-	-	-	-	-	-
		OTOBİYOGRAFİ	-	-	-	-	-	-
	MEKTUP-E-POSTA	MEKTUP	-	-	-	-	-	-
		MEKTUP TÜRLERİ	-	-	-	-	-	-
		ÖZEL MEKTUP İLE EDEBÎ MEKTUP ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR E-POSTA	-	-	-	-	-	-
	GÜNLÜK-BLOG	GÜNLÜK	-	-	-	-	-	-
		BLOG	-	-	-	-	-	-
								19

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

BİYOGRAFİ (YAŞAM ÖYKÜSÜ)

Bilim, sanat, spor, siyaset, ticaret, edebiyat gibi alanlarda tanınmış insanların hayatlarını, eserlerini, başarılarını okuyucuya duyurmak için yazılan öğretici bir türdür.

- Biyografilerde amaç, incelenen kişiyi tanıtmaktır.
- Biyografilerde ele alınan kişinin yaşamı, merak edilen yönleriyle yani en ilginç yönleriyle ve ayrıntılı olarak aktarılır.
- Biyografi yazarı tanıttığı kişiyle ilgili bilgileri söylentilere göre değil bilgilere, belgelere ve kanıtlara dayandırarak tarafsız ve gerçekçi bir şekilde yazar.
- Biyografi yazarı, biyografisi yazılacak kişi yaşıyorsa onunla ve yakın çevresiyle görüşmelidir.
- Biyografi yazılırken kişiyle ilgili anı, gezi yazısı, mektup gibi öğretici metinlerden ve daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılır.
- Tarih bilimi için biyografiler önemli bir bilgi kaynağıdır.
- Sade, açık, nesnel ve anlaşılır bir dille yazılır.
- Dil, göndergesel işlevde kullanılır.
- Biyografilerde kronolojik bir sıra izlenebileceği gibi yaşamının belli bir dönemi de anlatılabilir.
- Biyografilerde üçüncü tekil kişi anlatımı kullanılır.
- İlk biyografik eser, Eski Yunan edebiyatından Plutarkhos'tur. Romalıları anlattığı eserinin adı *Hayatlar*'dır.
- İngiliz edebiyatında William Roper'in *Sir Thomas More'un Hayatı*, James Boswell'in *Samuel Johnson'un Hayatı*, Avusturya edebiyatında Stefan Zweig'in *Üç Büyük Usta* adlı eserleri biyografi türüyle yazılmıştır.
- Türk edebiyatında Batılı anlamda biyografi eserleri, Tanzimat Dönemi'nde yazılmaya başlanmıştır.
- Nâmık Kemal'in *Evrâk-ı Perişân*, Beşir Fuat'ın *Victor Hugo*, Muallim Nâci'nin *Osmanlı Şairleri*, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Atatürk*, İlhan Geçer'in *Cahit Sıtkı Tarancı* adlı eserleri biyografi türüyle yazılmıştır.

Dikkat!

Günümüzde insanı anlama çabası olan biyografilerin ilk örnekleri, tarihte ölen kişinin yaşamını ve eserlerini öven mezar yazıtları ve cenaze törenlerindeki konuşmalar sayılabilir.

Dersi İzleyelim

Biyografi ve Otobiyografi

Biyografilerin Yazım Teknikleri:

Bilimsel biyografi: Biyografik bilgileri kronolojik bir sıra içinde alt başlıklar hâlinde; yaşamı anlatılan kişinin dönemi içindeki konumunu, getirdiği yenilikleri, gösterdiği başarıları, eserlerini, farklı özelliklerini; belgelere, araştırmalara ve incelemelere dayalı olarak veren çalışmalara **bilimsel biyografi** ya da **biyografik monografi** denir. Mehmet Kaplan'ın *Tevfik Fikret*, *Namık Kemal Hayatı ve Eserleri*; Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Yahya Kemal*; Ali Canip Yöntem'in *Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri* bilimsel biyografiye örnek verilebilir.

Biyografik roman: Tanınmış kişilerin hayatlarını konu edinen romanlardır. Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamını Romanı*, Tahir Alangu'nun *Ülkücü Bir Yazarın Romanı: Ömer Seyfettin*, Yusuf Ziya Ortaç'ın *İsmet İnönü: Bir Hayatın Romanı,* Mehmet Emin Erişgil'in *Bir Fikir Adamının Romanı: Ziya Gökalp* adlı eserleri biyografik romana örnek verilebilir.

Nekroloji: Ölen ünlü bir kişinin ölümünden sonra, genellikle gazete ve dergilerde, yakın çevresinde yer alan kişiler tarafından yazılır. Ölen kişinin nitelikleri, erdemleri, çalışmaları ve diğer özellikleri anı şeklinde yazılır. Vehbi Cem Aşkun'un, Yahya Kemal Beyatlı'nın ölümü üzerine *İstanbul Âşığını Kaybetti* adlı yazısı nekrolojiye örnek verilebilir.

Biliyor musunuz?

Biyografi sözcüğü köken olarak Yunanca bios (hayat) ve graphein (yazmak) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur.

OTOBİYOGRAFİ (ÖZ YAŞAM ÖYKÜSÜ)

Alanında tanınmış bir kişinin kendi hayatını anlattığı eserlerdir.

- Açık bir anlatım, sade bir dil kullanılır.
- Anlatımda birinci tekil kişi kullanılır.
- Anlatıcı, kendini anlattığı için öznel metinlerdir.
- Öznel metinler olduğu için tarihî belge niteliği taşımaz ancak tarihî olaylara ışık tutabilir.
- Yazarın hayatıyla ilgili anlattıklarının ilgi çekici olması gerekir.
- Kronolojik bir sıralama kullanılır.
- Hafızaya ve anılara dayalı yazılır.
- Yazarın içtenliği ve doğallığı eserin değeri için önemlidir.
- Amerikan edebiyatında Isaac Asimov'un *Dolu Dolu Yaşadım*, Fransız edebiyatında Andre Gide'in *Tohum Ölmezse* adlı eserleri otobiyografi türüne örnek verilebilir.
- Nigâr Hanım'ın *Hayatımın Hikâyesi*, Şevket Süreyya Aydemir'in *Suyu Arayan Adam*, Abidin Dino'nun *Kısa Hayat Öyküm* adlı eserleri Türk edebiyatında otobiyografi türüne örnek verilebilir.

Otobiyografik roman: Yazarın kendi yaşamını yazdığı romanlara denir. Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Orhan Kemal'in *Baba Evi*, Necip Fazıl Kısakürek'in *Kafa Kâğıdı* adlı eserleri otobiyografik romanlardır.
Monografi: Bilimsel bir konuyu ve bir kişinin yaşamını, kişiliğini, eserlerini detaylı inceleyen eserlerdir.
Portre: Bir kişinin ayırt edici özelliklerinin anlatılmasıdır. Bir kişinin dış görünüşünün anlatılması fiziksel portre; karakter özelliklerinin, psikolojik durumunun anlatılması ruhsal portredir.
Öz geçmiş / CV: Bir kişinin; deneyimlerini, eğitim durumunu, yeteneklerini, akademik kariyerini kısaca anlattığı yazılardır. Çoğunlukla iş başvurularında kullanılır. Öz geçmişte kişisel bilgiler, eğitim bilgileri, ödüller, başarılar, burslar, yabancı dil bilgisi, bilgisayar programları, ilgi alanları, referanslar belirtilir.
Hâl tercümesi: Osmanlı Dönemi'nde yazılan, daha çok öz geçmiş özelliği gösteren eserlerdir. Hâl tercümelerinde ele alınan şahsın hayat macerası, çevresi, yaşadığı devir ve edebî kişiliği ayrıntılarıyla anlatılır.

TEZKİRE

Divan edebiyatında şairlerin hayatlarının, eserlerinin, edebî kişiliklerinin anlatıldığı; şiirlerinden örnekler verildiği eserlere **şuara tezkiresi (tezkiretü'ş şuara)** denir.

- Günümüzdeki biyografik / antolojik sözlüklere benzer özelliklere sahiptir.
- Öznel bir anlatımla övgü ya da yergi içerir.
- Şairler genellikle alfabetik sıralanır.
- Yazarlar genellikle sanat güçlerini göstermeye çalıştıklarından sanatlı bir anlatım kullanılır.

Biliyor musunuz?

Türk edebiyatındaki ilk şairler tezkiresi Ali Şîr Nevâî'nin yazdığı *Mecâlisü'n-Nefâis*'tir.
Anadolu sahasında yazılan ilk şairler tezkiresi Sehî Bey'e ait olan *Heşt Behişt*'tir.

Tezkirenin Bölümleri:

- **Mukaddime (Giriş):** Eserin sunulduğu kişiye övgülerin yapıldığı, dönemin şiir anlayışı ve eserin yazılma nedeninin açıklandığı bölümdür.
- **Asıl metin:** Tanıtılan kişiyle ilgili sosyal çevresi, edebî kişiliği, sanatı hakkında değerlendirmelerin yapıldığı ve eserlerinden örneklerin verildiği bölümdür.
- **Hâtime (Bitiş):** Eserin bitiş tarihinin, yazılış süreci ile ilgili bilgilerin, dönemin padişahına veya önde gelen devlet adamlarına duaların, eserdeki kusurlar için af isteğinin yer aldığı bölümdür.

Biliyor musunuz?

Latîfî'nin *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Ahdî'nin *Gülşen-i Şuarâ*, Âşık Çelebi'nin *Meşâirü'ş-Şuarâ*, Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü'ş-Şuarâ* adlı eserleri Türk edebiyatındaki tanınmış tezkireler arasındadır.

BENİ BEN ANLATAYIM

Beylerbeyi'nde doğmuşum, bostanlara karşı bir evde…Yıl, 1895… Babam, mühendis Süleyman Sami bey.
Yalnız çizgi adamı, rakam adamı değildi, kafa ve kalp adamı idi de… Ne güzel bir kalemi vardı.
Bir kere eli kalkmadı bana… Bir kere öfke ile bakmadı gözlerime… Bir kere kaşları çatılmadı dargın dargın…
İyi yetişmemi isterdi. İlkokulu bitirir bitirmez, Kuzguncuk'ta Alyans İsrailit mektebine yazdırdı beni: Fransızca öğreneyim diye…

1. Yusuf Ziya Ortaç'ın *Bizim Yokuş* adlı eserinden alınan bu metnin yazı türünü nedenleriyle belirtiniz.

....
....
....
....
....
....

2. Biyografi ile otobiyografinin ortak özelliklerini belirtiniz.

....
....
....
....
....
....

3. Biyografi ile otobiyografinin farklı özelliklerini belirtiniz.

....
....
....
....
....
....

1. 1944'ten itibaren Ankara'da Anadolu Ajansı, Toprak Mahsulleri Ofisi, Çalışma Bakanlığı ve MEB Tercüme Bürosunda çe-virmen olarak çalıştı. 1951'de evlendiği Cavidan Hanım'dan 1954'te ayrıldı. Aynı yıl kısmi felç nedeniyle konuşma ve hareket yeteneğini yitirdi. Türkiye'de sonuç vermeyen tedavisini sürdürmek için 6 Eylül 1956'da götürüldüğü Viyana'da bir ay kadar yaşayabildi. Cenazesi yurda getirilerek Ankara'da Cebeci Asrî Mezarlığında toprağa verildi.

Bu parça aşağıdaki edebî türlerden hangisine örnek verilebilir?

A) Otobiyografi

B) Biyografi

C) Fıkra

D) Deneme

E) Gezi yazısı

2. Asıl adı Hüseyin Cahit Tarancı'dır. Hikâyelerinin bir bölümünde Cevad Sadık ve İrfan Kudret imzalarını da kullandı. Eski bakanlardan Feyzi Pirinççioğlu amcasıdır. İlköğrenimine Diyarbakır'da Numune-i Terakki-i Hamidi Mekteb-i İptidaisinde (ilkokul) başladı ve Diyarbakır Mekteb-i Sultanisi ilk kısmını bitirdi. Ortaöğrenimini, İstanbul'da Saint-Joseph Lisesinde dört yıl okuduktan sonra sınavla geçtiği Galatasaray Sultanisinde (lise, 1931) tamamladı. Galatasaray Lisesinde, ömrü boyunca yakın dost olacağı şair ve yazar Ziya Osman Saba ile tanıştı. Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu) ve Yüksek Ticaret Okulundaki öğrenimini tamamlamadan bıraktı. Yüksek Ticaret Okulunda okurken Sümerbank'ta memur olarak çalışmaya başlamıştı. Sonra yükseköğrenimini tamamlamak için Paris'e (1938) gittiyse de İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Türkiye'ye dönmek (1940) zorunda kaldı. (...)

İhsan Işık, *Türkiye Ünlüleri Ansiklopedisi*

Bu parça aşağıdaki türlerin hangisinden alınmış olabilir?

A) Anı

B) Günlük

C) Biyografi

D) Öz geçmiş

E) Deneme

3. **Aşağıdakilerden hangisi otobiyografi türünün özelliklerinden biri değildir?**

A) Okura estetik zevk kazandırmayı amaçlaması

B) Yazarın kendi yaşamına ışık tutması

C) Birinci kişi anlatıcıyla yazılması

D) Bilgilendirici türlerden biri olması

E) Hafızaya ve anılara dayanması

4. Eski dönemlerde önemli kişilerin, özellikle şairlerin hayatlarının anlatıldığı; eserlerinden örneklerin verildiği düzyazı türüdür. Bir tür edebiyat tarihi çalışması da sayılabilir. Genellikle mukaddime (giriş), şairlerin ve eserlerinin tanıtıldığı asıl metin ve hâtimeden (bitiş) oluşur. Mukaddimelerde eserin sunulduğu kişiye övgüler, dönemin şiir anlayışı ve eserin yazılma nedeni hakkında bilgiler yer alır. Asıl metin bölümünde tanıtılan kişinin sosyal çevresi, edebî kişiliğiyle ilgili bilgiler, sanatı üzerine değerlendirmeler ve eserlerinden örnekler bulunur. Hâtime bölümünde eserin bitiş tarihi, yazılış süreci ile ilgili bilgiler, dönemin padişahına veya önde gelen devlet adamlarına dualar, eserdeki kusurlar için af isteğine yer verilir. Çoğunlukla yazarlarının adıyla anılır. Bu tür eserlerde şairler genellikle alfabetik olarak sıralanır.

Bu parçada tanıtılan tür aşağıdakilerden hangisidir?

A) Biyografi

B) Monografi

C) Hâl tercümesi

D) Tezkire

E) Portre

5. 1925 yılında Ermenek'te doğdum. İlkokulu Ermenek'te orta öğrenimimi Antalya'da tamamladım. Küçük yaşlardan itibaren şiire ilgi duydum. Yayınlanan ilk şiirim "Antalya'da Kış", 1937'de Antalya gazetesinde yayınlandı. İlk sayısı 16 Mart 1950'de yayınlanan Hisar dergisinin kurucuları arasında yer aldım. Aruz ve hece ile birçok şiir yazdım.

Yukarıdaki metnin türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Biyografi

B) Mektup

C) Fıkra

D) Otobiyografi

E) Günlük

6. Otobiyografi türünde yazılmış bazı romanlar vardır. **Aşağıdakilerden hangisinde bu türde yazılmış romanlar birlikte verilmiştir?**

A) *Fatih Harbiye-Hanımın Çiftliği*

B) *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu-Baba Evi*

C) *Yalnızız-Eskici ve Oğulları*

D) *Biz İnsanlar-72. Koğuş*

E) *Canan-Devlet Kuşu*

FİİLLER (EYLEMLER)

İş, oluş, hareket bildiren sözcüklere fiil (eylem) denir. Fiiller mastar eki (-mek / -mak) getirilerek söylenir. Yazı dilinde sonuna kısa çizgi (-) konulur.

Git-, bak-, söyle-, yürü-, anla-, haykır- vd.

ANLAMLARINA GÖRE FİİLLER

1. İş (Kılış) fiilleri: Öznenin yaptığı işten etkilenen bir varlık (nesne) bulunan fiillerdir. Nesneyi bulmak için "**ne, neyi, kimi**" soruları fiile sorulur.

Her şeyin geçici olduğunu unutma. ("Neyi unutma?" sorusunun cevabı vardır.)
Gönül alıcı bir söz, kışı yaza çevirir. ("Neyi çevirir?" sorusunun cevabı vardır.)
Her bildiğini söyleme, her söylediğini bil. ("Neyi söyleme ve neyi bil?" sorularının cevabı vardır.)
Cahil kişi gülün güzelliğini görmez, gider dikenine takılır. ("Neyi görmez?" sorusunun cevabı vardır.)

2. Durum fiilleri: Öznenin yaptığı işten etkilenen bir varlığın (nesnenin) olmadığı fiillerdir.

Dostun kıymeti zor günde anlaşılır.
Hedeflere ulaşmak için çoğu zaman koşmalısın.
Gönül gözü bir türlü açılmadı.
Onu göremeyince çok ağladı.

3. Oluş fiilleri: Bir durumdan başka bir duruma geçmeyi belirten fiillerdir.

Bıçak uzun süre kullanılmadığından paslanmış.
Özenle baktığım çiçeğim solmuş.
Saçlarım bugünlerde çok hızlı uzuyor.
Sonunda hastamız iyileşti.

FİİLLERİN ÇEKİMİ

Fiillerin kip ve şahıs bildirmesiyle çekimli fiil oluşur.

Fiillerde Şahıs			
1. tekil şahıs	gel-di-m	gel-meli-y-im	gel-e-y-im
2. tekil şahıs	gel-di-n	gel-meli-sin	gel-e-sin
3. tekil şahıs	gel-di	gel-meli	gel-e
1. çoğul şahıs	gel-di-k	gel-meli-y-iz	gel-e-lim
2. çoğul şahıs	gel-di-niz	gel-meli-siniz	gel-e-siniz
3. çoğul şahıs	gel-di-ler	gel-meli-ler	gel-e-ler

FİİLLERDE KİPLER

Fiillerde zaman ya da dilek bildiren ekler kip ekleridir. Çekimli fiiller haber (bildirme) kipleriyle veya dilek (tasarlama) kipleriyle çekimlenir.

Haber (Bildirme) Kipleri		
Görülen geçmiş zaman	-dı, -di, -du, -dü (-tı, -ti, -tu, -tü)	güldüm, güldün, güldü güldük, güldünüz, güldüler
Duyulan (Öğrenilen) geçmiş zaman	-mış, -miş, -muş, -müş	gülmüşüm, gülmüşsün, gülmüş, gülmüşüz, gülmüşsünüz, gülmüşler
Şimdiki zaman	-yor (-makta)	gülüyorum, gülüyorsun, gülüyor, gülüyoruz, gülüyorsunuz, gülüyorlar
Gelecek zaman	-ecek / -acak	güleceğim, güleceksin, gülecek, güleceğiz, güleceksiniz, gülecekler
Geniş zaman	-r / -ar / -er (Olumsuzu -mez / -maz)	gülerim, gülersin, güler, güleriz, gülersiniz, gülerler

Dilek (Tasarlama) Kipleri		
İstek kipi	-e / -a	güleyim, gülesin, güle, gülelim, gülesiniz, güleler
Şart kipi	-se / -sa	gülsem, gülsen, gülse, gülsek, gülseniz, gülseler
Gereklilik kipi	-meli / -malı	gülmeliyim, gülmelisin, gülmeli, gülmeliyiz, gülmelisiniz, gülmeliler
Emir kipi	Eki yoktur, kişi ekleriyle çekimlenir.	gül, gülsün, gülün, gülsünler

 Kritik Bilgi

Fillerde olumsuzluk -me / -ma ekiyle yapılır:

söyledim - söyle**me**dim
dinliyorsun - dinle**mi**yorsun (ünlü daralması)
baksak - bak**ma**sak
bilirsin - bil**mez**sin (geniş zaman)

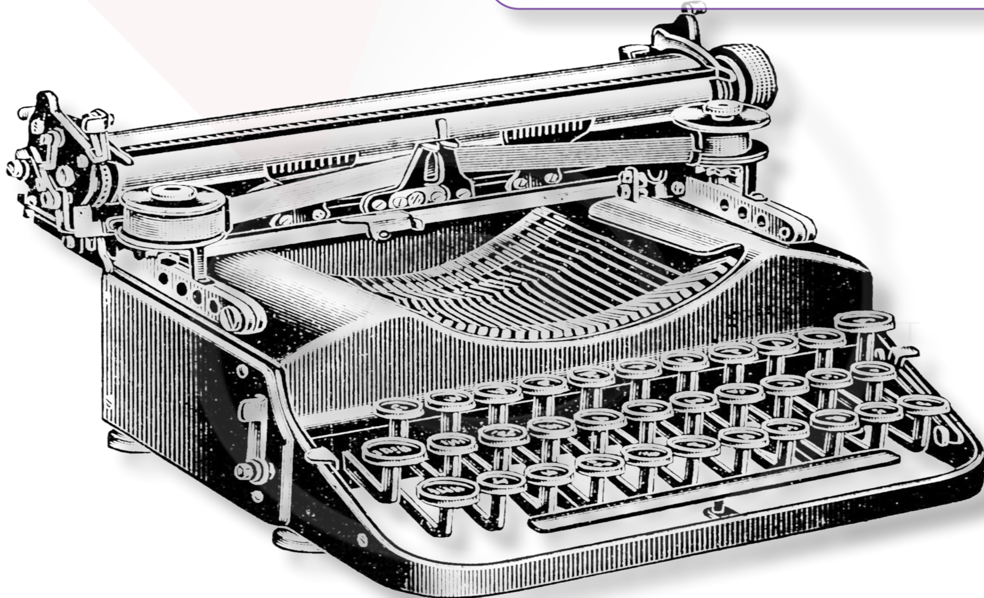
FİİLLERDE ANLAM-ZAMAN KAYMASI

Çekimli fiillerde bir kipin başka bir kipin yerine kullanılmasıdır.

Her akşam mutlaka kitap okuyorum. (şimdiki zaman / geniş zaman)
Yarın akşam sinemaya gidiyoruz. (şimdiki zaman / gelecek zaman)
Reşat Nuri Güntekin 1889 yılında doğar. (geniş zaman / duyulan geçmiş zaman)
Tansiyonunu ölçerken dikkatli olacaksın. (gelecek zaman / gereklilik kipi)
Biraz daha okuyaydın ana fikri hemen bulurdun. (istek kipi / şart kipi)
O bilgisayarı bana hemen getireceksin! (gelecek zaman / emir kipi)

 Dersi İzleyelim

 Fiil (Eylem)

1. Aşağıdaki cümlelerden çekimli fiilleri bularak şahıs ve kiplerini belirtiniz.

a) Dağlarca'nın sanat anlayışını şu tek cümlesi ne kadar sağlam gösteriyor: "Sanat eseri hem bir saat gibi içinde bulunduğumuz zamanı hem de bir pusula gibi gidilmesi gereken yönü işaret etmeli."

....

....

....

b) Hakikat yok edilemez bir bitkidir. Onu bir taşın altına gömseniz bile zamanı geldiğinde ortaya çıkmak için bir yol bulur.

....

....

....

c) Realist bir yazar olan Aka Gündüz, romanlarında içinde bulunduğu dönemi anlattı.

....

....

....

ç) Okuduğum romandaki hayata bakışın önemli olduğu tezini bugün ben de tecrübe etmekteyim.

....

....

....

d) Şunu belirtmeliyim ki bundan sonra her şey çok zor olacak.

....

....

....

e) Mutlu olmayı yarına bırakmak, karşıya geçmek için nehrin durmasını beklemeye benzer ve bilirsin, o nehir asla durmaz.

....

....

....

f) Her şeyin geçici ve fani olduğunu unutma ki mutlu durumda fazla sevinme, acı çektiğinde de fazla üzülme.

....

....

....

2. Aşağıdaki cümlelerden zaman (anlam) kaymalarını bulunuz.

a) Önümüzdeki ay beklediğim sinema geliyor.

....

b) Edebiyat sahnesine o günlerde bir güneş gibi doğar.

....

c) Bir an önce şu ödevi bitireceksin!

....

ç) Yarın o da aramıza katılır.

....

3. Aşağıdaki cümlelerden fiilleri bularak anlamlarına göre inceleyiniz.

a) Bu kazak iyice sararmış.

....

b) Her bildiğini söyleme, her söylediğini bil.

....

c) Babam her gün gazete okur.

....

ç) Dolapta durduğu hâlde peynir küflenmiş.

....

d) Yıllarca bu mahallede oturdum.

....

1. Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner.
Çayırları büyürken görürüm.
Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni
Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağları
(İlhan Berk)

Yukarıdaki metinde altı çizili sözcüklerden hangileri çekimli eylemdir?

A) Düşünsem-büyürken

B) Dikiyorum-düşünsem

C) Düşündükçe-büyürken

D) Değdiği-düşündükçe

E) Değdiği-dikiyorum

2. **Aşağıdaki altı çizili fiillerden hangisi dilek kiplerinden biriyle çekimlenmiştir?**

A) Gelecek hafta bugün yine buluşalım, dedi.

B) Bu boş sözleri dinlemekten bıkmıştı.

C) Onunla uzun uzun konuşmak istiyordu.

D) Bahar aylarında burada rengârenk çiçekler açar.

E) Seninle bu konuda anlaşabiliriz.

3. Edebiyat fakültesinde on bir ay kadar süren inzibat memurluğu yaptım. (I) İzmir'in geri alınması üzerine, Muallim Mektebi (öğretmen okulu) edebiyat öğretmenliğine atandım. (II) Bir yıl bitince İstanbul'a geldim, Kuleli Askerî Lisesi edebiyat, İstanbul Erkek Lisesi felsefe öğretmeni oldum; 1925 yılı başında Kuleli'deki dersim Galatasaray Lisesine aktarıldı. (III) 19-01-1927 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Genel Müfettişliğine atandım. (IV) Bu görevim 09.12.1933 tarihine kadar sürmüştür. (V) Bu sırada ikincisi bir yıl sürmek üzere iki kez Millî Eğitim işlerini incelemek için Avrupa'ya gönderildim. (VI) Fransa'da Kültür İşleri adlı kitabım, bu incelemelerin ürünüdür.

Yukarıda numaralanmış cümlelerden hangilerinde yazım veya noktalama yanlışı yapılmıştır?

A) II-III

B) I-III

C) II-IV

D) IV-V

E) IV-VI

4. (I) Peyami Safa, 2 Nisan 1899'da Dünya'ya geldi. (II) Türk edebiyatında psikolojik roman türünün ustalarındandır. (III) Romanları teknik bakımdan oldukça güçlüdür. (IV) Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Romanı Türk edebiyatının ilk otobiyografik romanıdır. (V) Türkçeyi en iyi kullanan yazarlardan olup sözcük dağarcığı oldukça geniştir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde yazım yanlışı yapılmıştır?

A) I-II

B) III-IV

C) I-IV

D) I-V

E) IV-V

5. Çoğu ( ) koyaklarda, akarsu kıyılarında kurulmuş kentlerdi bunlar ( ) Sarp kayalıkların tepesine kondurulmuş olanları da vardı ( ) denizden esen yelin sokaklarına tuz yığdıkları da ( )
Bilge Karasu, *Göçmüş Kediler Bahçesi*

Bu parçada ayraçlarla ( ) belirtilen yerlere, aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

A) (;) (,) (.) (...)

B) (,) (.) (,) (.)

C) (;) (,) (;) (...)

D) (,) (.) (,) (...)

E) (,) (.) (,) (!)

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iki noktanın kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?**

A) Kamp için en gerekli malzemeler şunlardır: çadır, kafa feneri, uyku tulumu ve ilk yardım seti.

B) Bundan dolayıdır ki: bölgede hububat üretimi oldukça fazladır.

C) Sözleri hâlâ kulağımdadır: "Hepimiz en çok zaman geçirdiğimiz beş kişinin ortalamasıyız evlat."

D) Fatma Hanım: (Çaydanlığı masaya bırakır.) Niye söylemedin? Neredeyse kopuk düğmeyle gidecektin yine.

E) Sözlüklere http://tdk.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Açık Uçlu Sorular - Biyografi / Otobiyografi

1. **Cevap:** Bu eser bir otobiyografiden alınmıştır. Nedenleri:
   * Birinci tekil kişi anlatımı vardır.
   * Yusuf Ziya Ortaç; doğumundan başlayarak ailesinden, eğitiminden bahsetmektedir.
   * Öznel bir anlatım hâkimdir.
2. **Cevap:** Biyografi ve otobiyografinin ortak özellikleri:
   * Kişinin başarıları ve ilham verici yönleri anlatılır.
   * Anılardan yararlanılabilir.
   * Açık ve sade bir dil kullanılır.
   * Tarafsız ve gerçekçi bir şekilde anlatılır.
   * Kronolojik sıralama izlenebilir.
3. **Cevap:** Biyografi ve otobiyografinin farklı özellikleri:
   * Biyografide anlatıcı üçüncü kişidir, otobiyografide anlatıcı birinci kişidir.
   * Biyografiler bilgi, belge ve tanıklıklara dayalı yazılır; otobiyografiler ise hafızaya ve anılara dayalı yazılır.
   * Biyografi nesnel bir dille yazılır, otobiyografide nesnel bir dil kullanılmayabilir.

Açık Uçlu Sorular - Fiiller

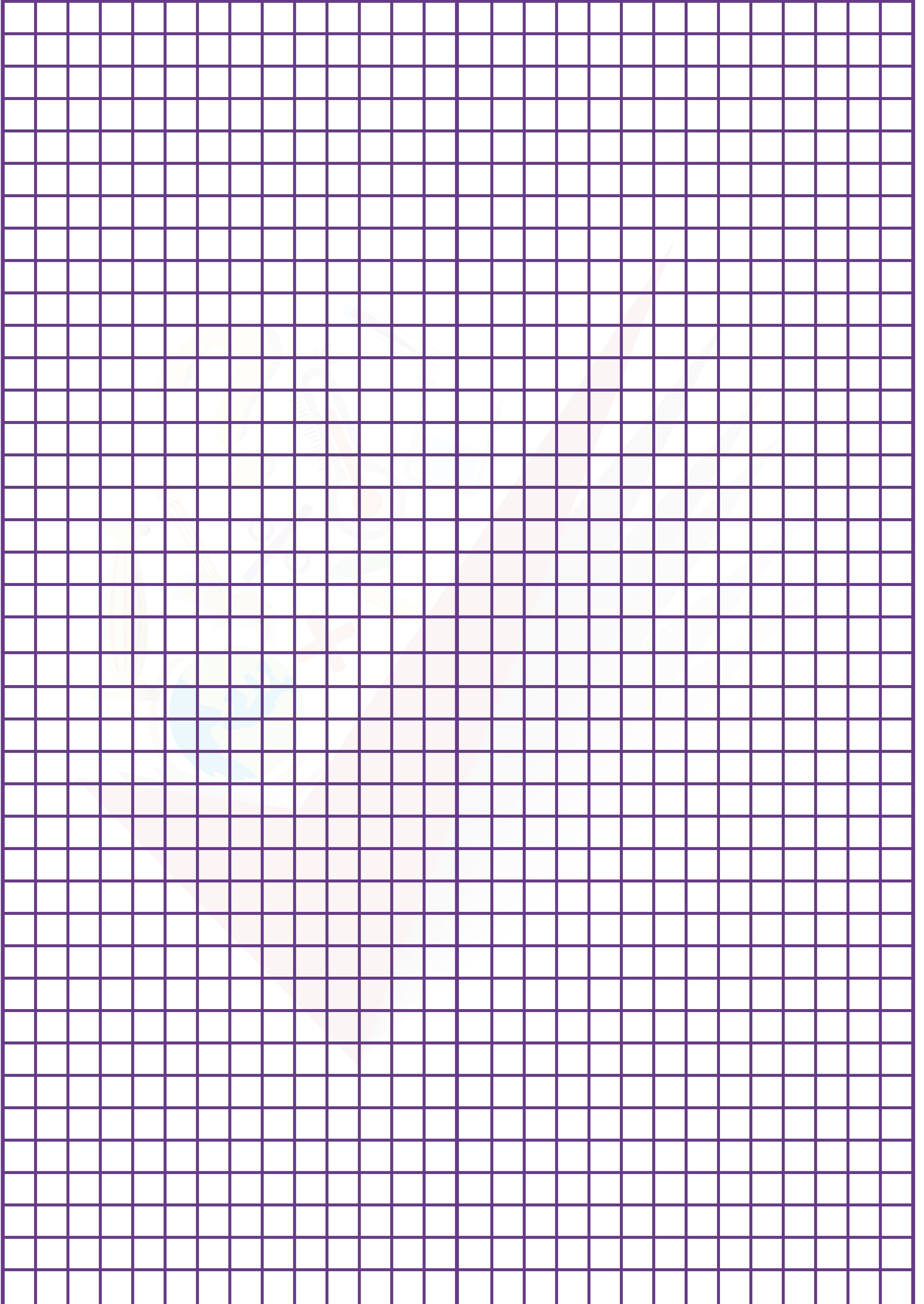
1. **Cevap:** a) gösteriyor: 3. tekil şahıs, şimdiki zaman; işaret etmeli: 3. tekil şahıs, gereklilik kipi
   b) gömseniz: 2. çoğul şahıs, şart kipi; bulur: 3. tekil şahıs, geniş zaman
   c) anlattı: 3. tekil şahıs, görülen geçmiş zaman
   ç) tecrübe etmekteyim: 1. tekil şahıs, şimdiki zaman
   d) belirtmeliyim: 1. tekil şahıs, gereklilik kipi
   e) benzer: 3. tekil şahıs, geniş zaman; olacak: 3. tekil şahıs, gelecek zaman
   f) unutma: 2. tekil şahıs, emir kipi; sevinme: 2. tekil şahıs, emir kipi; üzülme: 2. tekil şahıs, emir kipi
2. **Cevap:** a) şimdiki zaman / gelecek zaman
   b) geniş zaman / duyulan geçmiş zaman
   c) gelecek zaman / emir kipi
   ç) geniş zaman / gelecek zaman
3. **Cevap:** a) sararmış: oluş fiili
   b) söyleme: iş (kılış) fiili, bil: iş (kılış) fiili
   c) okur: iş (kılış) fiili
   ç) küflenmiş: oluş fiili
   d) oturdum: durum fiili

Çoktan Seçmeli Sorular - Biyografi / Otobiyografi

1 - B	2 - C	3 - A	4 - D	5 - D	6 - B

Çoktan Seçmeli Sorular - Fiiller / Yazım ve Noktalama

1 - B	2 - A	3 - A	4 - C	5 - D	6 - B

 Konu Özeti Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

 Açık Uçlu Sorular Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

 Çoktan Seçmeli Sorular Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

 Neler Öğreneceğiz? Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

 Hatırlayalım Konuyla ilgili önceki bilgiler

 Araştırma Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

 Faydalı Linkler Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

 Kritik Bilgi Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

 Bir Örnek de Sen Ver Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

 Biliyor musunuz? Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

 Filozof Der ki Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

 Felsefe Sözlüğü Felsefe ile ilgili kavramlar

 Haritada Bulalım Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

 Dersi İzleyelim Konuyla ilgili konu anlatım videoları

 Dikkat! Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler